

# Instytut Pamięci Narodowej - Lublin

<https://lublin.ipn.gov.pl/pl5/nauka/konferencje-naukowe/33899,Konferencja-naukowa.html>  
03.05.2024, 21:27

## Konferencja naukowa

27 listopada 2002 r. minęła 60 rocznica tragicznych wydarzeń na Zamojszczyźnie - niemieckiej akcji wysiedleńczo-osadniczej, którą przeprowadzono pomiędzy 28 listopada 1942 r. a 2 sierpnia 1943 r. W orbicie akcji znalazło się ok. 300 wsi i ponad 100 tys. polskich chłopów z powiatów zamojskiego, tomaszowskiego, hrubieszowskiego i biłgorajskiego.

Chcąc w sposób szczególny upamiętnić te tragiczne wydarzenia, a jednocześnie dać ich świadectwo młodemu pokoleniu Polaków Zarząd Okręgu Polskiego Związku byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych w Zamościu oraz Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Lublinie zorganizowały 27 listopada 2002 r. w Zamościu uroczyste obchody 60 rocznicy wysiedleń Zamojszczyzny, nad którymi honorowy patronat objął Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski. Jednym z elementów uroczystości była konferencja naukowa, której celem było przedstawienie różnych aspektów organizacji i przeprowadzenia wysiedleń Zamojszczyzny oraz ich bezprecedensowego charakteru w stosunku do innych niemieckich akcji przesiedleńczych i oczyszczających.

Do udziału w konferencji organizatorzy zaprosili znanych historyków, udział wzięli m.in. prof. dr hab. Włodzimierz Jastrzębski, prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski, dr Władysław Bułhak, dr Janusz Gmitruk, dr Bogdan Musiał, dr Grzegorz Motyka, dr Janina Kiełboń, dr Jacek Wołoszyn oraz Alina Gałań.

W czasie konferencji wygłoszone zostały następujące referaty:

- prof. dr hab. Włodzimierz Jastrzębski "Niemieckie plany przesiedleńcze w okupowanej Europie w latach II wojny światowej"
- prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski "Działania zbrojne polskiego ruchu oporu w obronie Zamojszczyzny - próba bilansu"
- mgr Alina Gałań "Niemiecki aparat wysiedleńczy - charakterystyka zachowań, losy"
- dr Janina Kiełboń "Wysiedleńcy z Zamojszczyzny w obozie na Majdanku"

- mgr Helena Kubica "Wysiedleńcy z Zamojszczyzny w obozie w Oświęcimiu"
- dr Jacek Wołoszyn "Polska prasa podziemna wobec akcji zamojskiej"
- dyskusja panelowa "Niemiecka akcja wysiedleńczo-osadnicza na Zamojszczyźnie na tle innych wysiedleń ludności w okresie II wojny światowej" - prowadzący: dr Władysław Bułhak. W dyskusji udział wezmą: prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski, dr Bogdan Musiał, dr Janusz Gmitruk, dr Grzegorz Motyka

\*\*\*

Wspomniana akcja została poprzedzona sondażowym wysiedleniem siedmiu wsi wokół Zamościa w listopadzie 1941 r. Niemcy zamierzali przekształcić Zamojszczyznę w "czysto niemiecki obszar osadniczy", symbolem tych działań stało się przemianowanie Zamościa w Himmlerstadt. Realizację planu wysiedleń powierzono dowódcy SS i policji w dystrykcie lubelskim Odilo Globocnikowi. Wysiedlenia przeprowadzono w kilku fazach. W ich trakcie hitlerowcy dopuścili się zbrodni ludobójstwa. Tysiące wysiedlonych więziono w obozach przejściowych m.in. w Zamościu i Zwierzyńcu, kierowano do obozów koncentracyjnych na Majdanku i w Oświęcimiu. Tragiczny los zgotowano około 30 tys. dzieci polskich, z których około 10 tys. straciło życie, a ponad 4 tys. wywieziono do Rzeszy w celu germanizacji. Wiele osób zginęło w czasie akcji pacyfikacyjnych w ramach wysiedleń. Działania Niemców na Zamojszczyźnie wywołały opór miejscowej społeczności, zarówno bierny (ucieczki do lasu, niszczenie gospodarstw przeznaczonych pod osadnictwo niemieckie), jak i czynny przez wszczęcie prewencyjnych akcji zbrojnych (niszczenie sieci transportowej, aparatu wysiedleńczego) i odwetowych. Symbolem tych działań stały się walki oddziałów BCh i AK pod Wojdą i Zaborecznem. Na wieść o losie dzieci Zamojszczyzny społeczeństwo polskie ruszyło im na ratunek, usiłując chociażby wykupywać je z transportów.